

KAPITTEL 4

«Ikke vurderingsgrunnlag»

En av hovedproblemstillingene i denne boka er å forstå hvordan elever har opplevd fraværsgrensen. Hittil i boka har vi vist hvordan fraværsgrensen bidrar til en betydelig reduksjon av elevers fravær, samtidig som vi har vist hvordan noen elever også klarer å bruke regelverket til sin fordel. Dette gjelder imidlertid for «gjennomsnittseleven». Slike mestringsstrategier krever ressurser ikke alle elever har. I dette kapitlet skal vi se på hvordan elever som har fått en eller flere IV (*ikke vurderingsgrunnlag*) som følge av fraværsgrensen, har opplevd regelverket.

Selv om denne gruppen ikke er mange i antall, oppleves konsekvensene av regelverket som alvorlige for dem. Disse elevene vil kunne gå glipp av en rekke positive effekter det å gå på skole har. Ikke bare er fullføring av videregående skole viktig for senere sysselsetting, deltagelse i skole sees også på som et av de viktigste kriminalitetsforebyggende tiltakene som finnes (Åslund et al., 2018). Å ha en videregående skole å gå til, til tross for svake prestasjoner, vil derfor være positivt både på samfunnsnivå og for individet. Fordi de negative konsekvensene av å ikke fullføre skole er potensielt alvorlige, har vi valgt å vie et eget kapittel til den gruppen fraværsgrensen har negative konsekvenser for.

Et hovedfunn i kapitlet er at elevene som får IV i ett eller flere fag på grunn av fraværsgrensen opplever at deres fravær er legitimt, men at det likevel forblir «udokumenterbart». De opplever det som legitimt fordi de ser på fraværet sitt som noe de ikke kan noe for. De plagene eller problemene de har, som gjør at de ikke møter opp på skolen, kan ikke dokumenteres gjennom en legerklæring eller annen dokumentasjon. Dette gjør at de opplever fraværsgrensen som for streng og som en direkte årsak til at de enten har falt fra skolen eller ikke har vurderingsgrunnlag i ett eller flere fag.

Legitimt, men udokumentert fravær?

Som vi har beskrevet tidligere i boka, er et gjennomgående funn at fraværsgrensen ser ut til å fungere etter sin hensikt. Fraværet er betydelig redusert, og i forrige kapittel viste vi at flere av elevene også opplever den som en god regel. Selv om konsekvensene er mer alvorlige for gruppen vi ser på i dette kapitlet, er det også flere av disse som mener at fraværsgrensen er en god regel. De ser at flere elever kommer mer på skolen, og det er vanskeligere å skulke. Typiske sitater fra disse informantene er: «den er jo bra på en måte, for ungdommene skulker jo ikke», eller «den får jo folk til å møte opp mer, det er bra».

Samtidig har vi også vist at fraværsgrensen har ført til at elever som allerede er i en risiko for å få IV, får dette utfallet i flere fag enn de ellers ville fått. Innføringen av fraværsgrensen innebærer at en elev kan miste halvårsvurdering med karakter eller standpunkt-karakter i et fag, selv om læreren har vurderingsgrunnlag. Ved overskridelse av fraværsgrensen skal ikke eleven få halvårsvurdering med karakter eller standpunkt-karakter, noe som innebærer at eleven får IV på kompetansebeviset i faget. Å ikke få vurdering i et fag (uavhengig om det skyldes overskredet fraværsgrense eller har andre årsaker) i ett eller flere fag regner vi som å være i en frafallsrisiko, fordi dette i ytterste konsekvens kan føre til at elever slutter og faller fra skolegang. I kapittel 2 ble sammenhengen mellom IV og manglende progresjon tallfestet, og vi viste at det å ha tre IV er verre enn det å ha én IV. Dette betyr altså at fraværsgrensen har *forskjellige direkte konsekvenser* for ulike grupper av elever, og at regelverket kan gjøre vondt verre for elever som allerede sliter.

I våre intervjuer finner vi at elevene som har fått IV som en konsekvens av at de har mer fravær enn fraværsgrensen tillater, opplever regelverket som for strengt og i noen tilfeller som for rigid. En viktig grunn til det er at grunnen til at de ikke klarer å møte opp «nok» på skolen ikke handler om at de heller ønsker å skulke eller å slappe av. Så selv om fraværsgrensen er god til å få folk til å slutte å skulke, klarer den ikke nødvendigvis å hjelpe de elevene som opplever at fraværet deres er begrunnet i mer komplekse årsaker. Deres ønske er å fullføre og bestå videregående opplæring, men de opplever at det har blitt noe vanskeligere etter innføringen av en «så streng» (elev) fraværsgrense. En elev vi intervjuet uttrykte seg slik:

Det er kjipt fordi man kan ikke noe for det. Personlige problemer gjorde at jeg ikke kom på skolen. Det var noen lærere som spurte meg, men jeg har aldri klart å forholde meg til dem. De forstår meg ikke. (Elev)

Denne eleven peker på et gjennomgående tema med disse informantene. «Man kan ikke noe for» fraværet sitt. Det er ikke fordi man ikke har lyst til å gå på skolen, men fordi man har «personlige problemer». Flere opplever at «personlige problemer» er nærmest umulig å dokumentere. Selv om de prøver så godt de kan å møte opp nok på skolen, klarer de ikke alltid å være nok på skolen til å ikke overskride fraværgrensen på 10 – eller i noen tilfeller – 15 prosent. Eleven sitert over fikk til slutt så mye fravær at rådgiverne sa at hun ikke kom til å få vurdering i noen fag. Da hun spurte dem om hun kunne få lov til å begynne i andre klasse etter sommerferien hvis hun skjerpet seg skikkelig, var svaret deres nei. Hun opplevde derfor at hun ikke hadde annet valg enn å slutte på skolen. Da vi intervjuet henne, hadde hun tatt det hun selv omtalte som «et friår» fra skolen. Selv mener hun at dersom fraværgrensen hadde vært mindre rigid, og lærere på skolen hadde fulgt henne litt tettere opp – så ville hun fortsatt vært på skolen på det tidspunktet vi intervjuet henne. Under gjennomgår vi de mest uttalte grunnene til at elever ikke møtte opp på skolen.

Kostnader og fravær som ikke kan dokumenteres

I forrige kapittel viste vi at flere elever opplever det som dyrt å gå til legen. En viktig årsak til høyt udokumentert fravær er sykdom der eleven ikke har oppsøkt lege, og dermed ikke fått legeerklæring. De fleste av elevene vi har intervjuet som datagrunnlag til dette kapitlet, har foreldre med lav sosioøkonomisk status, og for dem var kostnadene ved fastlegebesøk et betydelig problem. Fordi det blir en økonomisk prioritering, mener mange at en heller enn å bruke penger på legen går på skolen syk. En elev vi intervjuet, fortalte:

Elev: Noen ganger så bare føler du deg bare sliten. For eksempel forrige uke var jeg ganske syk, så jeg gadd virkelig ikke skole. Men jeg måtte møte opp uansett fordi fraværgrensa – kan ikke ha fravær. Men samtidig så satt jeg i timen og hadde vondt i hodet, og det er ikke hvilerom her. Og så sitter jeg og sovner i timen – da kan jeg heller være hjemme og hvile og bli frisk. Så bare går jeg på skolen

hver dag og er fortsatt syk, ikke sant, for jeg får ikke sluppet av. Så det er det jeg synes er dårlig med fraværgrensa. Og 10 prosent er ganske lite – bare én gymtime hadde tatt fraværet.

Intervjuer: For du kunne ikke gått til legen, da?

Elev: Ja, men da føler jeg går for ofte til legen og liksom... skal jeg spørre om 400 kr hver gang jeg skal til legen? Og jeg er ganske avhengig av pappa.

At det er for kostbart å gå til legen innebærer for noen, slik vi omtalte i forrige kapittel, at de møter på skolen selv om de er syke. For andre elever betyr det at de ikke oppsøker lege, men heller blir hjemme. Da blir fraværet deres registrert som «udokumenterbart», selv om det egentlig kunne blitt «dokumentert». I tillegg til at de hadde dårlig råd, opplevde de at problemene de slet med var problemer en lege ikke kunne hjelpe med – uansett om de hadde penger til å betale for timen eller ikke. Utfordringene de slet med handlet blant annet om mobbing, om foreldre med utfordringer, om at de hadde omsorg for småsøsken eller at de hadde vanskelige hjemmesituasjoner og derfor var slitne. Ingen vi intervjuet tenkte at dette var ting legen kunne skrive ut legeerklæring på. Dette gjorde at informantene opplevde at de havnet mellom to stoler. Årsaken til fraværet var ikke skulk, slik de tenkte det var for «gjennomsnittseleven», men det var heller ikke feber, influensa eller omgangssyke – slik man kan få dokumentert hos legen. Hvordan regelverket skal håndtere fravær grunnet i årsaker som er mer sammensatte og ikke nødvendigvis handler om sykdom, visste ikke disse elevene. I mange situasjoner så de det derfor som umulig å gjøre noe annet enn å bli hjemme og få registrert udokumentert fravær fra timene de ikke møtte til. Deres «udokumenterte fravær» handlet ikke om at de ikke ønsket å gå på skolen, at de var late eller bare ville ha litt fri. Det handlet ofte om at de enten følte seg utrygge på skolen, eller at de følte seg utrygge hjemme og trengte hvile.

Mobbing var en årsak til at noen elever ikke følte at de klarte å gå på skolen.¹⁸ En elev vi intervjuet hadde opplevd å bli mobbet gjennom hele videregående. Hun mente selv at hun hadde utviklet angst for å gå på skolen som følge av disse opplevelsene. I tillegg til at elevene hadde mobbet

¹⁸ Mobbing kan føre til psykiske utfordringer som kan dokumenteres av lege. Poenget her er at elevene selv opplevde det som umulig å gå til legen for å få dokumentasjon på at de enten ble mobbet eller at familien de bodde i hadde ulike problemer.

henne, hadde hun opplevd særlig en lærer som ydmykende og krenkende. Hun fortalte:

Fraværsgrensen er lite tilrettelagt for de som sliter. Jeg har jo spurt om jeg kan få det fraværet fjernet fordi jeg ble skjelt ut av læreren foran klassen, og da dro jeg hjem, og da sier de ja, gå og få en legeerklæring. (Elev)

Denne eleven klarte ikke alltid komme tilbake til skolen etter at hun hadde opplevd hendelser hun tenkte på som mobbing eller krenking. Hun ville gjerne på skolen, men klarte det ikke. Lærerne som hadde sagt «gå å få en legeerklæring» opplevde hun som ydmykende, for det er ingen som tenker at mobbing er en sykdom som kan dokumenteres med legeerklæring. Hennes erfaring er altså at det er utfordrende å få dokumentert fravær for elever som sliter med andre ting enn konkret fysisk sykdom. Konsekvensen for denne eleven ble et veldig høyt udokumentert fravær og IV i flere fag. Selv mener hun at hun ikke har skulket, og opplever til og med at hun «nesten alltid» er på skolen.

Forsentkomming

Som vi skal se senere i boka er det også litt ulikt fra skole til skole hvordan forsentkomming dokumenteres.¹⁹ En av elevene vi intervjuet sluttet på skolen et år tidligere, og mente at hans utfordringer med å komme tidsnok til timen var det som hadde ført til et for høyt udokumentert fravær. Han forteller:

Intervjuer: Kan du fortelle hva som gjorde at du sluttet på skolen?

Elev: Det var mange problemer og mange grunner. Jeg likte skolen, men jeg hadde problemer med fraværsgrensen. Jeg kom alltid de fem–ti minuttene for sent. Det ødela veldig for meg. Jeg fikk alltid bra karakterer på oppgavene jeg gav, men fraværsgrensen ødela alt for meg. Jeg kom alltid fem–ti minutter for sent, til sammen ble det for mye. Og før kunne du komme fem–ti minutter for sent og likevel bestå, da. Nå kan jeg ikke bestå med det. Det er liksom bare det.

19 «Fylkeskommunen, eventuelt skolen, bør regulere i ordensreglementet når fravær i deler av en time skal regnes som forsentkomming, og når fravær skal føres for en hel time. Hvis eleven kommer litt for sent, for eksempel fem minutter, bør det spille inn på orden- eller atferds karakteren» (Utdanningsdirektoratet, 2019).

I likhet med de andre informantene mener han at fraværet hans ikke skyldes skulking eller annet såkalt illegitimt fravær. Han slet med å komme tidsnok til timen og opplevde derfor fraværsgrensen som altfor streng. Selv om han har prøvd å endre seg, så klarer han ikke å redusere forsentskommingene i tilstrekkelig grad. Til slutt hadde han fått beskjed om at han måtte ta året på nytt igjen, noe som for han virket overveldende. Han forteller:

Jeg hadde fått vite at jeg måtte gå et ekstra år på grunn av fraværsgrensa. Men da skjønnte jeg at innen det året så kommer jeg til å gjøre samme feil en gang til, og da kommer det jo aldri til å stoppe. Så jeg kommer jo aldri til å komme gjennom hvis fraværsgrensen er der. (Elev)

For han virker det å bestå skolen som et umulig prosjekt så lenge fraværsgrensen praktiseres slik den gjør i dag.

Det kan hende jeg tar opp skolen igjen en gang. Men jeg er ikke klar for det. Jeg føler jeg kommer til å feile igjen. Men egentlig er det bare på grunn av fraværsgrensen. Det er bare fordi jeg vet jeg kommer til å komme for sent i løpet av året. I hvert fall ti ganger, det er jeg sikker på. I hvert fall fem minutter. Og det holder. (Elev)

Han opplevde at fraværsgrensen gjorde at han kunne komme for sent et visst antall ganger, men hvis han overskred det fikk han IV. Og å komme tidsnok så ofte opplevdes som umulig for han. Denne tidligere eleven hadde heller ingen voksenpersoner som hjalp han til å møte opp i tide, hverken hjemme eller på skolen. Likevel mener han at fraværsgrensen på mange måter er en god ordning, men at når grensen for å komme for sent er så lav, vil det ramme mange elever med problemer på en veldig uheldig måte.

Vanskelig regelverk og slitne elever

Dårlig råd, mobbing, krevende livssituasjoner og diffuse plager oppleves som vanskelig å omsette i legeerklæringer. Men liv som preges av nettopp dette, gjør at mange av ungdommene er mye slitne. De har lite krefter og synes skolen var vanskelig – både faglig og sosialt. De snakker om at de ikke har kapasitet til å tenke på skole, og også at de ofte er trøtte. I en sårn situasjon kan det virke legitimt og lurt å bli hjemme en dag for å sove ut

og samle krefter. Likevel var det ingen som mente at å være «sliten» var god nok grunn til å gå til legen. En vi intervjuet, som hadde fått IV i matte og varsel om IV i to andre fag, fortalte dette:

Noen ganger var jeg så sliten. Jeg hadde en tøff periode før jul. Jeg sliter også veldig mye med matte, og jeg var bare så sliten. Jeg orket ikke være på skolen. (Elev)

Denne eleven hadde hatt mange utfordringer i livet sitt, en «tøff periode», og opplevde at han var så sliten at han ikke klarte å konsentrere seg. Utfordringene i livet ellers ble mer prekære enn å stille opp på skolen. Tidligere forskning, ofte kvalitativ, har funnet at flere av elever som slutter eller ikke klarer å fullføre videregående opplæring, faktisk opplever at skolen er det enkleste å velge vekk av alle tingene de sliter med i livet. For de som har flere og sammensatte problemer, ofte på hjemmebane, eller sliter med psykiske problemer eller rus – så oppleves ikke det å slutte på skolen nødvendigvis som så dramatisk (Follesø et al., 2011; Hyggen, 2015; Thrana, 2016). Gjennom fagfornyelsen, og dens fokus på blant annet livsmestring, har det blitt fornyet oppmerksomhet på viktigheten av sosiale og emosjonelle ferdigheter. Nyere forskning har vist hvordan sosiale og emosjonelle ferdigheter henger sammen med kognitive ferdigheter. Det eleven i sitatet over peker på, er nettopp at når en sliter med ikke-skolerelaterte ting, er det vanskelig å følge med på skolen og det faglige blir ekstra krevende. Selv om eleven vet at «sliten» ikke er noe en får legeerklæring for, følte han at det var meningsløst å gå på skolen. Årsakene til at han var sliten handlet også om faktorer som han ikke kunne rå over, som problemer med foreldre og søsken. Han opplevde derfor ikke fraværet som «illegitimt».

Videre i intervjuet peker denne eleven på en annen viktig ting. Og det er at selve regelverket kan være vanskelig å forstå. Kanskje er dette særlig en utfordring for de elevene som har mange ekstra-belastninger. Han forteller:

Dessuten er fraværgrensen så komplisert, det er så irriterende. Det er så styrete å få dokumentert fravær, jeg forstår ikke hvordan det skal gjøres. Å få en legeerklæring er tid og stress og penger, bare for litt feber liksom. (Elev)

Det er vanskelig å forstå hva slags fravær som kan unntas og hvordan dette skal dokumenteres. Selv om en har litt feber, kan en ikke gå til legen,

mente eleven i sitatet. At fraværet da likevel teller med i fraværsprosenten, oppleves som vanskelig å forstå. Kan en gå til helsesøster og snakke? Hva med rådgiver? Ikke alle skoler har gitt elevene sine like god innføring i akkurat hva slags fravær som kan unntas fraværsgrensen, og hvordan dette fraværet kan dokumenteres. Å få dokumentert fravær omtalte hun som å «å kjøpe seg legeerklæring», noe som er forbeholdt elever med foreldre som har god råd.

For ungdommene vi har intervjuet med IV oppleves fraværsgrensen i mange tilfeller som «for streng» og urettferdig. Det er vanskelig å forstå for elever med ulike utfordringer at deres fravær skal bli «straffet» mer, bare fordi det ikke alltid er så lett å dokumentere det.

Likebehandling eller skjønn?

Til nå har vi sett at elevene vi har intervjuet, opplever en del av fraværet sitt som legitimt, samtidig som de opplever det som udokumenterbart. En måte å imøtegå elever som har utfordringer med å overholde fraværreglene, er tettere oppfølging. Som vi så over er det flere som opplever at det er vanskelig å forstå alle reglene for fravær og hva konsekvensene blir. Flere vi har intervjuet, mener derfor at ansikt-til-ansikt-møter med lærere eller andre voksenpersoner er avgjørende for å forstå *intensjonen* og *formålet* med fraværsgrensen. Et regelverk som praktiseres uten at noen voksne hjelper deg til å navigere gjennom det, kan lett oppleves umotiverende. En elev med IV i et fag fortalte:

Jeg er en person som tror mye mer på samtaler ansikt til ansikt. Læreren må finne ut av problemet, hva det er. Ikke bare sende et varsel om at du får IV, på et brev. Å få IV hjelper deg jo ingenting. Jeg trenger en å snakke med. En som kan fortelle deg hvorfor det er viktig å møte opp, det er mye bedre. Og det er også viktig at det er lærerne som når ut til deg. Vi har en miljøarbeider på skolen, og han sier han er tilgjengelig for folk. Men jeg syns i alle fall at det er vanskelig å ta kontakt selv. Det er derfor mye bedre når læreren selv oppsøker eleven. (Elev)

Denne eleven hadde fått et brev i posten da hun hadde nådd grensen for IV, og da hadde hun og foreldrene blitt kalt inn på møte med læreren i faget og kontaktlærer. Hun skjønnte ikke hvorfor et slikt møte ikke kunne kommet før. I neste kapittel skal vi se at det varierer fra skole til skole når

dette varselet sendes ut. Om denne eleven ikke har fått med seg et slikt varsel, eller om det faktisk ikke har kommet et varsel, vet vi ikke. Selv hadde hun ikke opplevd fraværet sitt som veldig høyt. På møtet følte hun at hun ble behandlet med respekt; at lærerne virkelig ville hjelpe henne til å bestå faget til sommeren. Nå hadde hun blitt tilbudt ekstrakurs i matte og merket en positiv forskjell allerede. Det at hun mestret faget og følte at lærerne prøvde å hjelpe henne, gjorde henne motivert til å gå videre på skolen. Hun skulle imidlertid ønske at et slikt møte var blitt initiert tidligere.

Hvorvidt lærere og andre ansatte i skolen er enige i elevenes vurdering av at fraværet deres er «legitimt», men ikke «dokumenterbart», er et empirisk spørsmål. Som vi skriver om i kapittel 8, opplever flere av skolens ansatte (laget rundt eleven) at et viktig redskap for å forhindre at noen sårbare elever blir dyttet ut av skolen tidligere enn nødvendig er å håndtere fraværsgrensen som regelverk litt forskjellig for ulike typer elever. For eksempel har vi intervjuet noen lærere som tolererer flere minutter forsentkomming for elever som synes det er utfordrende å møte presis til skolen.

Selv om disse strategiene kan være gode og velbegrunnede, reiser det likevel noen utfordrende dilemmaer knyttet til forholdet mellom likebehandling og skjønn. En elev vi intervjuet, peker nettopp på dette. Han sier:

Du kan ikke tvinge noen til å gjøre noe de ikke klarer. Selv om noen klarer å gjøre en ting, betyr det ikke at alle andre klarer det samme. Alle mennesker er ikke like, så du kan ikke sette dem til å gjøre den samme oppgaven. (Elev)

Denne eleven mener at en regel som skal gjelde alle kan i praksis fungere urettferdig. For én elev kan strenge regler fungere motiverende, for en annen kan det fungere ekskluderende. I sitatet er det nettopp dette eleven viser til. Erkjennelsen om at fraværsgrensen har potensielle negative konsekvenser for en liten elevgruppe kunne ført til en debatt om hvorvidt nivået på fraværsgrensen skulle justeres, eller til en debatt om fraværsgrensens legitimitet og oppslutning i det hele tatt. En indirekte konsekvens er nettopp en debatt om fraværsgrensens legitimitet (Ulstein, 2019).

Heller enn å diskutere hva fraværsgrensens absolutte grense bør være, mener vi basert på funnene gjennom tre år at det er mer relevant å peke

på at fraværsgrensens åpenbare suksess ikke må skygge over at vi trenger flere og kompenserende tiltak for noen elevgrupper. Et typisk kompenserende tiltak vil være å gjøre lokale tilpasninger, slik vi viste over. Det kan være å ikke føre fravær dersom elever med behov trenger å snakke med miljøarbeider, helsesykepleier eller andre på skolen helt spontant og uten avtale. Eller det kan være å ikke føre fravær dersom elever som har utfordringer med å møte opp på skolen, kommer et kvarter for sent. Slike justeringer er imidlertid vanskelige å regelfeste. Behovet for å ivareta elever som er i en vanskelig livssituasjon, er bakgrunnen for at rektor kan bestemme at en elev som har gått over grensen på 10 prosent og ikke har tilstrekkelig dokumentasjon, likevel skal kunne få halvårsvurdering med karakter eller standpunkt karakter. Elever er ulike, og trenger derfor forskjellige tilpasninger. Selv om lokale justeringer er en utfordring for likebehandling, kan det tenkes at det er den beste måten å kompensere for at noen få elever ser ut til å tape på innføringen av fraværsgrensen.

Å justere fraværsgrensen og å gjøre lokale tilpasninger vil likevel ikke nødvendigvis gjøre noe med de bakenforliggende årsakene til at disse elevene sliter. Å finne ut hvorfor de har utfordringer med å møte på skolen, vil være viktigere enn å justere grensene noe. Hvis en elev er på skolen uten å oppleve mestring eller progresjon i fagene, eller uten å ha et vitnemål i sikte, kan en også risikere å knekke elevens selvtillit gjennom disse tre årene. Derfor må det også settes inn tiltak som prøver å gjøre noe med de underliggende årsakene til fraværet, og ikke bare fraværet i seg selv. Fraværsgrensen kan gjøre det lettere å få øye på hvem disse elevene er. Heller enn å tenke på fraværsgrensen som et regelverk som tar fra sårbare elever retten til vurdering i et fag, kan den tenkes som et verktøy som tidligst mulig skal fange opp elevene som sliter med å komme på skolen, for å gi dem best mulig hjelp.

Oppsummering

En av hovedproblemstillingene i denne boka er å analysere hvordan elevene har opplevd fraværsgrensen. I de foregående kapitlene har vi har vist at for de fleste elever påvirker fraværsgrensen dem direkte på en måte som gjør at de er mer til stede på skolen. De skulker mindre og gjør det

også bedre i noen fag ettersom tilstedeværelsen øker. For en liten gruppe elever som allerede hadde IV i ett eller flere fag, fungerer fraværsgrensen på en måte som gjør at de får IV i flere fag enn tidligere. Dette kan ha konsekvenser for deres progresjon, slik vi så i kapittel 3.

I dette kapitlet har vi sett at elever som har fått IV på grunn av overskredet fraværsgrense selv opplever at årsakene til fraværet er legitimt, men udokumenterbart. De mener at årsakene til at de er borte, handler om ting de selv ikke kan noe for. Mobbing, sosial angst eller utfordrende hjemmesituasjoner er grunner som ofte blir gitt for at en ikke klarer å møte opp nok på skolen. Selv opplever elevene at disse grunnene ikke er gode nok for å gå til legen og få dokumentert fraværet sitt. Flere som sliter med å komme tidsnok på skolen har også dårlig råd. For dem er det å gå til legen i tillegg en økonomisk belastning, som de ofte ikke kan prioritere. Mange sliter også med å komme for sent og synes at å få fravær for en hel time når en bare har kommet litt for sent, er feil. Til sammen gjør opplevelsen av at fraværet deres er legitimt, men ikke dokumenterbart, at de ser på fraværsgrensen som urettferdig og i noen tilfeller for streng. For disse elevene er fraværsgrensen en bestemmelse som kan være til *besvær*.

Spørsmålet er selvsagt hva en fra politisk hold skal gjøre med denne kunnskapen. Det som virker sikkert, er at det ikke er en enkelt grunn til at elever ikke møter på skolen – årsakene er mange og varierte. Det betyr også at det ikke finnes en enkel løsning på hvordan elever som sliter å møte opp nok på skolen skal få hjelp, og fraværsgrensen virker ikke å være et godt virkemiddel for de mest sårbare elevene som sliter med å fullføre og bestå videregående opplæring.

Det normative spørsmålet er hvordan dette funnet skal vektles opp mot de andre og positive konsekvensene av fraværsgrensen. Kanskje viser våre funn at vi må kunne ha to tanker i hodet samtidig. Selv om fraværsgrensen er en suksess, må vi ikke glemme at det også er grupper som har fått det vanskeligere etter at den ble innført. Det betyr imidlertid ikke at det er en kritikk av hele fraværsgrensen i seg selv. Mer relevant er det å peke på at noen grupper kanskje trenger kompenserende tiltak. I dette kapitlet har vi diskutert om ulike bruk av praksis vil være med på å kompensere for noen av de uheldige konsekvensene fraværsgrensen kan ha, selv om det utfordrer likebehandlingsprinsippet. Fordi elever har ulike

utfordringer, og fordi årsakene til fraværet er sammensatte og varierte, kan det hende at et av de viktigste kompenserende tiltakene ville være å åpne opp for muligheten til å vurdere hvor strengt fraværsgrensen skal praktiseres i møte med den enkelte elev. Dette vil være viktig i de tilfellene der fraværsgrensen ikke ser ut til å forebygge frafall, men snarere dytte elever lenger inn i en fraværstrisiko. I kapittel 6 vil kompenserende tiltak diskuteres ut fra rektorers synsvinkel.